

Liikenne- ja viestintäministeriö

Muistio
28.6.2022

TIO/

EHDOTUS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI TIETOTURVAN KEHITTÄMISEN TUESTA

1 Pääasiallinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi valtioneuvoston asetus tietoturvan kehittämisen tuesta.

Ehdotuksen mukainen tietoturvan kehittämisen tuki eli niin kutsuttu ”tietoturvaseteli” olisi suunnattu yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisten alojen yrityksille ja yhdistyksille.

Asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset tietoturvan kehittämisen tuen tarkoituksesta ja tavoitteista, myöntämisperusteista sekä myöntämisen esteistä ja edellytyksistä. Asetus ehdotetaan annettavaksi valtioneuvoston asetuslain (688/2001) 8 §:n nojalla.

2 Taustaa

Nykyisessä turvallisuusympäristön kehityksessä on keskeistä varmistaa tietoturvan ja tietosuojan korkea taso niin yksityisen kuin julkisen sektorin toimijoiden tietojärjestelmissä erityisesti kriittisillä toimialoilla, kuten terveydenhuollossa, energiahuollossa, finanssialalla, vesihuollossa sekä liikenteessä ja digitaalisessa infrastruktuurissa ja sen palveluissa. Etenkin pienten ja keskisuurten yritysten ja yhdistysten osalta on havaittu parannettavaa varautumisessa. Kyse on niin osaamisesta kuin käytössä olevien tietojärjestelmien tietoturvallisuudesta ja tietosuojasta.

Suomalaisen yhteiskunnan kyberturvallisuus mukaan lukien kyky suojautua hybridiuhkilta on suurelta osin riippuvainen yhteiskunnan eri sektoreilla toimivien organisaatioiden kyvystä havainnoida, ennalta ehkäistä, estää ja rajoittaa kyberturvallisuusloukkauksia sekä toipua niistä kuin myös suojata eri järjestelmiin ja palveluihin tallennettua tietoa. Muuttuneen turvallisuusympäristön kehityksen myötä on entistä keskeisempää kiinnittää huomioita laaja-alaisesti yhteiskunnan kyberturvallisuuteen ja varmistaa kyberturvallisuuden korkea taso yhteiskunnan kaikilla sektoreilla siten, että eri sektoreilla toimivat organisaatiot ovat varautuneet kyberturvallisuushkiin ja -loukkauksiin. Etenkin pienten ja keskisuurten yritysten sekä yhdistysten osalta on havaittu tarve parannettavaa niiden varautumisesta kyberturvallisuushkiin ja -loukkauksiin ja kehittää niiden toimintaa, tietojärjestelmiä, sähköisiä palveluja kuin myös kyberturvallisuusosaamista. Myös suurten yritysten varautumisessa kyberturvallisuushkiin ja -loukkauksiin on edelleen parannettavaa.

Helmikuussa 2022 toteutetun Yrittäjägallup –tietoturvatutkimuksen¹ perusteella on epätodennäköistä, että pk-yrityksillä olisi mahdollisuuksia ylläpitää omaa, yrityksen sisäistä tietoturvaosaamista. Saman tutkimuksen mukaan, tietoturvallisuuden kustannusten arvioidaan olevan toiseksi merkittävin este tarvittavien toimenpiteiden toteuttamiselle. Yhdistettynä osaamisen puutteisiin yritykset kaipaavat apua erityisesti hankintaosaamiseen ja konsultointiin, jotta hankinnat olisivat tarkoituksenmukaisia. Määräaikaisen tietoturvasetelin avulla organisaatiot voisivat hankkia tarkastuksen ja arvion uhkamallinnuksesta järjestelmiensä tietoturvasasta markkinaehtoisilta toimijoilta sekä ryhtyä tulosten perusteella parantamaan järjestelmiensä tietoturvaa ja tietoturvaosaamistaan määrätietoisesti.

¹ https://www.yrittajat.fi/wp-content/uploads/2022/04/Yrittajagallup-helmikuu-2022_tietoturva.pdf

3 Yleisperustelut

Tietoturvan kehittämisen tuen avulla yrityksillä ja yhdistyksillä olisi mahdollisuus nopeasti nostaa kyberturvallisuuden tasoa organisaatioissa ja tehdä kohdennettuja kyberturvallisuutta parantavia toimenpiteitä. Kyberturvallisuuden tason nostaminen organisaatioissa näkyy vastaavasti muun muassa parempana tietosuojana kansalaisille. Tietoturvan kehittämistuella myös vauhditettaisiin suomalaisen kyberturvallisuustoimialan ja -markkinan kehitystä sekä luodaan uutta liiketoimintaa toimialle ja kyberturvallisuusosaamista Suomeen parantaen muun muassa Suomen kyberturvallisuuden omavaraisuutta.

Ehdotetulla tietoturvasetelillä olisi kaksi suuruusluokkaa. Pienempi seteli olisi arvoltaan enintään 15 000 euroa hakijaorganisaatiota kohden. Tätä pienempää seteliä voitaisiin hyödyntää esimerkiksi tietojärjestelmien tarkastus- ja arviointityöhön, tietoturvan parantamiseen tähtääviin hankintoihin sekä henkilökunnan kouluttamiseen ja osaamisen kehittämiseen. Suurempi tietoturvaseteli olisi tarkoitettu uhkamallinnuksiin ja hyökkäyksenestotestauksiin, tärkeimpien sähköisten palveluiden varautumistason testaamiseen ja näistä nouseviin välittömiin tietoturvaluutta parantaviin toimiin ja se olisi arvoltaan enintään 100 000 euroa. Suuremmalla tietoturvasetelillä voisi kattaa 70 prosenttia tietoturva-projektin kuluista, eli hakijan omavastuuosuus projektin rahoituksesta olisi 30 prosenttia. Tuki myönnettäisiin vähämerkityksellistä de minimis –tukea koskevien valtioneuvoston päätösten perusteella.

Markkinatuntemuksen perusteella voidaan arvioida, että tuella katettaviksi ehdotetut palvelut voidaan minimissään hankkia tuen kohteen kokoluokassa olevalle toimijalle tukea vastaavalla summalla siten, että investoinnista on konkreettista kyberturvallisuushyötyä.

Määräaikainen tietoturvan kehittämisen tuki olisi tarkoitettu tietoturvaluuden kehittämiseen Suomessa eikä sitä siten voisi kohdentaa esimerkiksi toimijoiden ulkomaan toimipisteiden tietoturvan kehittämiseen. Tuella voitaisiin kehittää myös yritysten ja yhdistysten tietoturvaosaamista yhteistyössä korkeakoulujen kanssa viimeisimpään tutkimustietoon perustuen. Tietoturvaseteli myönnettäisiin automaattisesti hakemuksen perusteella hakemusten saapumisjärjestyksessä.

Tietoturvasetelin käyttöönotto vahvistaisi konkreettisesti kansalaisten tietosuojaa ja parantaisi kuntien, järjestöjen sekä pienten, keskisuurten ja myös suurten toimijoiden sekä järjestöjen tietoturva-oikeasuhteisella tavalla. Yleisen kybervarautumistason nostaminen eniten tukea tarvitsevilla sektoreilla parantaisi yhteiskunnan kykyä suojautua muun muassa hybridiuhkilta. Investoinnilla olisi välittömiä, positiivisia vaikutuksia myös kyberturvallisuusalan tuotteiden ja palveluiden kehittymiseen. Tietoturvaseteli toimisi myös keinona saada kyberturvallisuutta parantavaa toimintaa käynnistettyä ja osaamista kartutettua, joka tuottaa yhteiskunnalle myös pidemmän aikavälin hyötyjä.

Kyseessä olisi määräaikainen toimenpide. Liikenne- ja viestintäviraston Kyberturvallisuuskeskus toimisi tuen myöntäjänä.

4 Pykäläkohtaiset perustelut

1 § Soveltamisala. Pykälässä säädettäisiin asetuksen soveltamisalasta. Pykälän 1 momentissa todettaisiin, että asetuksessa säädetään Liikenne- ja viestintäviraston myöntämän tietoturvan kehittämisen tuen myöntämisestä, maksamisesta ja käytöstä.

Pykälän 2 momentin mukaan tässä asetuksessa tarkoitettuihin tukiin sovellettaisiin valtionavustuslakia (688/2001) sekä soveltuvin osin julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia (1397/2016). Tuki myönnettäisiin de minimis –tukena.

2 § Tuen myöntämisen edellytykset. Pykälässä säädettäisiin tietoturvan kehittämisen tuen myöntämisen edellytyksistä. Pykälän 1 momentin mukaan tietoturvan kehittämisen tukea voitaisiin myöntää yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisten alojen yrityksille sekä yhdistyksille. Yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisten alojen toimijoilla tarkoitetaan tässä niitä perusrakenteita, palveluja ja niihin liittyviä toimintoja, jotka ovat välttämättömiä yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseksi, niin kuin ne on Valtioneuvoston päätöksessä huoltovarmuuden tavoitteista (1048/2018) määritelty.

Pykälän 2 momentin mukaan tietoturvan kehittämisen tukea voitaisiin myöntää ja maksaa Suomeen rekisteröityneelle toimijalle. Tukea voidaan käyttää myös muilta kuin suomalaisilta toimijoilta ostettaviin palveluihin, mutta tuen saajan tulee olla rekisteröitynyt Suomeen. Tietoturvan kehittämisen tukea voidaan käyttää hankkeisiin, jotka parantavat tietoturvaa Suomessa. Tietoturvan kehittämisen tukea myönnettäisiin suomalaisten toimijoiden ulkomailla toteutettaviin hankkeisiin vain, jos hakija perustelisi hakemuksessaan uskottavasti, että tuki palvelisi Suomen kannalta olennaisia toimintoja ja siten parantaisi tietoturvaa Suomessa. Suomalaiset yritykset eivät siis voisi saada tietoturvan kehittämisen tukea hankkeisiin, joilla kehitettäisiin vain niiden ulkomaan toimintojen tietoturvaa ja joiden vaikutukset tietoturvaan Suomessa olisivat korkeintaan vähäiset.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että tietoturvan kehittämisen tukea voidaan myöntää vain kustannuksiin, jotka toteutuvat tukihakemuksen jättämisen jälkeen ja viimeistään 30.6.2024. Tukea voitaisiin siis myöntää jo olemassa olevaan hankkeeseen, mutta sillä voitaisiin kattaa vain kuluja, jotka ovat syntyneet hakemuksen jättämispäivän jälkeen. Kulujen katsottaisiin syntyneen silloin, kun sopimus tavaran tai palvelun hankinnasta on tehty.

Pykälän 4 momentin mukaan yhdelle toimijalle voitaisiin myöntää vain yksi tietoturvan kehittämisen tuki. Samalle hakijalle ei siis voitaisi myöntää useampaa tukierää. Näin ollen samalle hakijalle ei siis voitaisi myöskään myöntää 4 § 1 momentin sekä 1 että 2 kohdissa tarkoitettua tukisummaa, vaan tukisummat olisivat keskenään vaihtoehtoisia.

Pykälän 5 momentin mukaan tietoturvan kehittämisen tukea voitaisiin myöntää vain niin kauan kuin tuen maksamista varten osoitettu määräraha riittää. Tukea myönnettäisiin hakemusten saapumisjärjestyksessä.

3 § Tuen määrä. Pykälässä säädettäisiin tietoturvan kehittämisen tuen enimmäismäärästä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan tukea voitaisiin myöntää enintään 15 000 euroa, jos sitä haettaisiin tietojärjestelmien tarkastus- ja arviointityöhön, tietoturvan parantamiseen tähtäävään hankintaan, henkilökunnan kouluttamiseen, osaamisen kehittämiseen tai muuhun vastaavaan toimijan tietoturvallisuutta kehittävään toimeen. Tätä pienempää 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua tukea voitaisiin myöntää vain pk-yrityksille. Pk-yrityksillä tarkoitettaisiin tässä Tilastokeskuksen määritelmän mukaisesti yrityksiä, joiden palveluksessa on vähemmän kuin 250 työntekijää ja joiden vuosiliiketoiminta on enintään 50 miljoonaa euroa tai taseen loppusumma on enintään 43 miljoonaa euroa. Lisäksi ollakseen pk-yritys yrityksen tulee olla riippumaton eli sen pääomasta tai äänivaltaisista osak-

keista 25 prosenttia tai enemmän ei voi olla yhden sellaisen yrityksen omistuksessa tai sellaisten yritysten yhteisomistuksessa, joihin ei voida soveltaa tilanteen mukaan joko Tilastokeskuksen PK-yrityksen tai pienen yrityksen määritelmää.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan tukea voitaisiin myöntää enintään 100 000 euroa, jos sitä haettaisiin hyökkäyksenestotestausta, tärkeimpien sähköisten palveluiden varautumistason testausta tai näistä nousevaa välitöntä tietoturvallisuutta parantavaa toimea varten.

Pykälän 2 momentissa säädetään, että edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu enintään 100 000 euron tuki ei kuitenkaan saa ylittää 70 prosenttia hankkeen tämän asetuksen 5 §:n mukaisista tukikelpoisista kustannuksista. Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettun tuen osalta hakijan omavastuu on siis 30 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista.

4 § Tietoturvan kehittämisen tuen hyväksyttävät kustannukset. Pykälässä säädettäisiin tietoturvan kehittämisen tuella katettavaksi hyväksyttävistä kustannuksista. Pykälän *1 momentin 1 kohdan* mukaan tuella voitaisiin kattaa välineiden, laitteiden ja palvelulisenssien, kuten erilaisten tietoturvaohjelmien lisenssien kustannukset siltä ajalta, kuin niitä on käytetty siinä tietoturvan kehittämisen hankkeessa, johon tukea on haettu. Jos välineitä, laitteita tai palvelulisenssejä ei käytettäisi tietoturvan kehittämisen hankkeeseen koko niiden käyttöajan ajan, tukikelpoisiksi katsottaisiin ainoastaan poistokustannukset, jotka vastaisivat hankkeen kestoa laskettuna yleisesti hyväksytyjen kirjanpitoperiaatteiden mukaisesti. Pykälän *1 momentin 2 kohdan* mukaan tietoturvan kehittämisen tuella voitaisiin kattaa yritysten ja yhdistysten henkilöstön kouluttamisesta, koulutustuotteiden räätälöinnistä ja osamisen kehittämisestä aiheutuvien koulutus- ja asiantuntijapalveluhankintojen kustannuksia. Koulutus- ja asiantuntijapalveluiden toteuttajina olisivat esimerkiksi korkeakoulut ja muut oppilaitokset.

Pykälän *1 momentin 3 kohdan* mukaan hyväksyttäviä kustannuksia olisivat konsultoinnista ja vastaavista palveluista syntyneet kustannukset, kun palveluita on käytetty yksinomaan tietoturvan kehittämiseen.

Pykälän *1 momentin 4 kohdan* mukaan tuella voitaisiin kattaa myös muita tietoturvan kehittämishankkeesta suoraan aiheutuvia kustannuksia, kuten hyökkäyksenestotestauksesta suoraan aiheutuvia kuluja. Pykälän *1 momentin 5 kohdassa* säädettäisiin, että myös materiaalit, tarvikkeiden ja vastaavien tuotteiden kustannukset, matkakustannukset Suomessa sekä muut vastaavat tietoturvan kehittämishankkeesta aiheutuvat kustannukset voitaisiin kattaa tietoturvan kehittämisen tuella.

Tietoturvan kehittämisen tukea ei voisi käyttää esimerkiksi organisaation omiin palkkakustannuksiin, edustuskuluihin, lahjoituksiin, stipendeihin tai apurahoihin, ulkomaanmatkoihin tai tilavuokriin.

Kustannukset hyväksyttäisiin arvonlisäverottomina, paitsi jos tuen saaja ei olisi arvonlisäverovelvollinen. Arvonlisäverolliset kustannukset voisi tilittää myös, jos ne liittyisivät arvonlisäverottomaan toimintaan, ja maksettava arvonlisävero jäisi tuen saajan lopulliseksi kustannukseksi.

Palvelujen ostoja intressi- tai konserniyhtiöltä ei hyväksyttäisi. Yritykset ovat toistensa intressiyhtiöitä, jos toisen yrityksen koko osakepääomasta tai vastaavasta omasta pääomasta vähintään 20 prosenttia on välittömästi tai välillisesti toisen yrityksen omistuksessa tai hallinnassa. Yritykset katsotaan intressiyhtiöiksi myös, jos toinen yritys voi käyttää määräysvaltaa toisessa yrityksessä tai muulla tavoin vaikuttaa siihen, mistä toinen yritys tekee hankintoja. Tällainen tilanne syntyy esimerkiksi

hallituksen jäsenyyden tai varajäsenyyden, vastuuhenkilöiden, perheenjäsenten tai työntekijänä ja/tai rahoittajana toimimisen kautta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että tietoturvan kehittämisen tuella ei voi kattaa tuen hakemisesta syntyneitä kustannuksia. Tietoturvan kehittämisen tukea ei siis voida käyttää esimerkiksi tuen hakemisessa hyödynnetyistä konsulttipalveluista johtuvien kulujen korvaamiseen.

5 § Tietoturvan kehittämisen tuen hakeminen. Pykälässä säädettäisiin tietoturvan kehittämisen tuen hakemisesta. Pykälän *1 momentin* mukaan tukea haettaisiin Liikenne- ja viestintävirastolta. Liikenne- ja viestintävirasto myöntäisi tuen ensi sijassa hakemuksessa ilmoitettujen tietojen perusteella. Hakijan on esitettävä hakemuksessaan tuen myöntämiseksi ja maksamiseksi välttämättömät tiedot.

Pykälän *2 momentin* mukaan tukea koskevassa hakemuksessa on ilmoitettava yksilöity suunnitelma tai kuvaus tietoturvan kehittämisen hankkeesta sekä ilmoitettava tämän asetuksen mukaan haettavan tuen määrä. Taloudellista toimintaa harjoittavan hakijan on lisäksi tukea koskevassa hakemuksessa annettava riittävä selvitys saamastaan muusta julkisesta tuesta tai avustuksesta. Tuen hakijan tulisi toimittaa selvitys tukiviranomaiselle sen saamista muista de minimis –tuista tukihakemuksen yhteydessä, jotta tukiviranomainen eli Liikenne- ja viestintävirasto pystyisi varmistamaan, ettei kiellettyä tukikumulaatiota tapahtuisi.

Pykälän 3 momentissa säädetään, että Liikenne- ja viestintävirasto voisi myöntää tukea hakijalle, jos 2 ja 3 §:ssä säädetyt edellytykset täyttyvät. Tuen myöntäminen ei olisi harkinnanvaraista, vaan Liikenne- ja viestintävirasto myöntäisi tuen, jos edellä mainitut edellytykset täyttyisivät ja tukeen varattua määrärahaa olisi edelleen jäljellä niin, että tuki voitaisiin myöntää.

6 § Tietoturvan kehittämisen tuen maksaminen. Pykälässä säädettäisiin tietoturvan kehittämisen tuen maksamisesta. Liikenne- ja viestintävirasto maksaisi tietoturvan kehittämisen tukea tuensaajalle myönteisen tukipäätöksen perusteella. Liikenne- ja viestintävirasto voisi päättää maksatuksen toteuttamisesta antamallaan päätöksellä valtionavustuslain 12 §:n mukaisesti.

7 § Selvitys avustuksen käytöstä. Pykälän mukaan tuen saajan tulisi toimittaa Liikenne- ja viestintävirastolle selvitys avustuksen käytöstä ja vaikutuksista toimijan tietoturvaan viimeistään kuuden kuukauden kuluttua tuella katettujen kustannusten syntymisestä. Jos tuella katettaisiin useita erillisiä kulueriä, tulisi selvitys toimittaa viimeistään kuusi kuukautta viimeisen kuluerän syntymisen jälkeen.

8 § Tuen saajan ilmoitusvelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin tuen saajan ilmoitusvelvollisuudesta. Tuen saajan olisi välittömästi ilmoitettava Liikenne- ja viestintävirastolle tukipäätökseen vaikuttavasta olosuhteiden muutoksesta. Ilmoitus olisi tehtävä välittömästi, mutta kuitenkin viimeistään kahden kuukauden kuluessa olosuhteiden muutokseen johtaneesta tapahtumasta.

9 § Valvonta ja takaisinperintä. Pykälässä säädettäisiin tässä asetuksessa tarkoitetun tuen valvonnasta ja takaisinperinnästä. Valvonnasta ja takaisinperinnästä vastaisi Liikenne- ja viestintävirasto. Tuen valvontaan ja takaisinperintään sovellettaisiin valtionavustuslain asianomaisia säännöksiä.

10 § Muutoksenhaku. Pykälässä säädettäisiin tuen hakijan oikeudesta vaatia oikaisua tukea koskevaan päätökseen. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003). Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

5 Ehdotuksen viranomaisvaikutukset

Esityksestä aiheutuisi Liikenne- ja viestintävirastolle uusia resursoitavia tehtäviä 3-3,5 htv:ta sekä tietojärjestelmämuutosten kuluja noin 400 000 euroa.

6 Valmistelu, lausuntopalaute ja laintarkastus (täydennetään)

Asetus on valmisteltu virkatyönä liikenne- ja viestintäministeriössä.

Esityksen kiireellisyyden vuoksi tavanomaisista lainvalmistelua koskevista lausunto- ja kuulemisohjeista on jouduttu poikkeamaan. Asetusehdotuksesta on järjestetty lausuntokierros tavallista lyhyemmällä määräajalla, jotta asetus voisi tulla voimaan syksyllä 2022. Lausuntokierros pidettiin 28.6.-22.7.2022.

Esitysluonnoksesta pyydettiin lausunnot yhteensä x taholta, sisältäen järjestöjä, elinkeinoelämän edustajia, ministeriöitä ja valtion viranomaisia. Nämä tahot olivat:

Lausuntoja saatiin yhteensä x kappaletta. Lausuntopyyntö ja siitä annetut lausunnot ovat saatavilla Lausuntopalvelu.fi-verkkopalvelusta diaarinumerolla VN/xxxxx/2022.

[Asetusehdotus on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastusyksikössä.]

7 Voimaantulo

Asetuksen ehdotetaan tulevan voimaan x päivänä xxxxkuuta 2022 ja asetus olisi voimassa 31 päivään joulukuuta 2024 saakka.

Asetusta sovellettaisiin tietoturvan kehittämisen tukeen, jota haetaan viimeistään 31 joulukuuta 2023. Asetuksen olisi kuitenkin tarpeen olla voimassa vielä vuoden haun päättymisen jälkeen eli 31 päivään joulukuuta 2024 saakka, jotta haetut tuet voitaisiin käsitellä ja maksaa sekä mahdolliset perintäasiat käsitellä asetuksen voimassaolon puitteissa.